

LATVIJAS GLOBĀLĀS KONKURĒTSPĒJAS IZMAIŅU IZPĒTE 2009. – 2019.GADĀ

Research on Changes in the Global Competitiveness Latvia in 2009-2019

Jeļena Volkova

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvija

Ēvalds Višķers

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvija

Abstract. *In the era of globalization the term competitiveness has become of essential importance. Each country is showing its interest in it because the results of national economic processes depend on its successful alignment with the international market. The aim of this research is to define the changes in the Latvia's Competitiveness Index in comparison with the Baltic States during the period 2009-2019. To achieve this aim the following methodology was used: scientific inductive and deductive methods, the monographic and the data based method. The research is based on the results of the assessment of the „Global Competitiveness Index” introduced by the World Economic Forum. Regardless of the methodological drawbacks and changes, the GCI states the status of Estonia as an economic leader among the Baltic States. The tendency seen in the last years shows the levelling of the competitiveness of the Baltic States that can have a positive impact on the development of the region in the further period.*

Keywords: *Baltic States, ompetitiveness, Global Competitiveness Index*

Ievads

Introduction

Globalizācijas laikmetā, vārds *konkurētspēja* iegūst arvien būtiskāku nozīmi. Interese par to nav sveša nevienā valstī, jo nacionālās ekonomikas darbības rezultāti ir atkarīgi no tās sekmīgas iekļaušanās starptautiskajā tirgū. Tā rezultātā ir attīstījusies industrija, kas mēģina novērtēt un salīdzināt atsevišķu valstu konkurētspēju. Ir izveidoti konkurētspējas indeksi – kompleksi indikatori, kas aprēķināti izmantojot noteiktus kritērijus un to mērījumus atsevišķās ekonomikās. Tie ļauj ierindot pētījumā iekļauto valsti noteiktā vietā, salīdzinot ar pārējām, un novērtēt tās attīstību noteiktā laika periodā. Atkarībā no ziņojumu rezultātiem un izmantotajiem rādītājiem vietu sadalījums ir saprotams ne tikai ekonomikas jomas speciālistiem, bet arī ar to mazāk saistītiem interesentiem. Tas ir iemesls, kāpēc

šādi reitingi ir guvuši plašu interesi, līdz ar to arī atspoguļojumu masu informācijas līdzekļos.

Lai arī reālo indeksu ietekmi ir grūti novērtēt, populārākie no tiem jebkurā gadījumā rada interesi – tos citē valdības ziņojumos, prezentācijās un masu mēdijos. Sniegumu analizē valsts iekšienē, pamatojoties uz rezultātiem vērtē politiku darbu.

Lietotājiem nereti ir vājš priekšstats par to, ko indekss reāli nozīmē, kāda ir tā aprēķināšanas metodika un kā ir interpretējami rezultāti.

Pētījuma mērķis ir noteikt Latvijas konkurētspējas indeksa izmaiņas Baltijas valstu kontekstā periodā no 2009. līdz 2019. gadam.

Mērķa sasniegšanai izvirzīti šādi uzdevumi:

1. Noteikt konkurētspējas koncepcijas definējumu zinātniskajā literatūrā;
2. Izpētīt viena no zināmākajiem indeksiem “*Globālās konkurētspējas indekss*” (Global Competitiveness Index) aprēķināšanas metodiku;
3. Analizēt Baltijas konkurētspējas indeksa izmaiņas periodā no 2009. līdz 2019. gadam.

Pētījumu metodes. Augstāk formulēto uzdevumu risināšanai izmantotas metodes: monogrāfiskā, zinātniskās indukcijas un dedukcijas metodes, datu grafiskā metode.

Globālās konkurētspējas indeksa aprēķināšanas metodika

The methodology of the computation of the global competitiveness index

Konkurētspējas koncepcija dažbrīd rada diskomfortu, pat nopēlumu daudzu ekonomistu vidū. Būtiskākais iemesls ir konkurētspējas biežais salīdzinājums ar sacensībām, kurā tiek salīdzināti atsevišķi dalībnieki. Šāda salīdzināšana paredz, ka ir ieguvēji un zaudētāji. Konkurētspēja tiek uzlūkota kā sporta sacensības, dalībniekiem sacenšoties ekonomikas disciplīnā. Šāds viedoklis par konkurētspēju ir populārs uzņēmēju vidū. Nespēja konkurēt rada zaudējumus vai pat bankrotu. Šo uzskatu virza arī masu informācijas līdzekļi.

Konkurētspējas nozīme dažādiem cilvēkiem atšķiras. Ir svarīgi noteikt konkurētspējas dažādos līmeņus:

1. darbinieku līmenī;
2. uzņēmumu līmenī;
3. nozares līmenī;
4. nacionālās tautsaimniecības līmenī.

Katrā analīzes līmenī ir dažādi pasākumi konkurētspējas uzlabošanai. Tie atšķiras, bet rezultātā nosaka pašreizējos un nākotnes ekonomiskos panākumus un labklājības pieaugumu atsevišķām nozarēm vai tautām. Akadēmiskajā literatūrā termins *nacionālā konkurētspēja*, tiek izmantots trīs veidos: ražīguma mēraukla, relatīvo izmaksu rādītājs un tirgus daļas īpašās „stratēģiskās” nozarēs.

Eiropas konkurētspējas ziņojums 2011 konkurētspēju definē šādi. "Konkurētspējīga ir tāda tautsaimniecība, kura ilgtspējīgi paaugstina dzīves līmeni un nodrošina iespēju strādāt tiem cilvēkiem, kuri to vēlas. Konkurētspējas saknes ir institucionālās un mikroekonomiskās politikas kārtība, kas nodrošina apstākļus, kādos var rasties un attīstīties uzņēmumi un tiek atalgots individuālais radošums un sasniegumi. Citi faktori, kas atbalsta konkurētspēju, ir makroekonomiskā politika, kas veicina drošu un stabilu ekonomisko vidi un pāreju uz zema oglekļa un resursu efektīvu tautsaimniecību. Visbeidzot, konkurētspēja nozīmē ražīguma paaugstināšanos, jo tas ir vienīgais veids, kā panākt ilgstošu ienākumu (uz vienu iedzīvotāju) kāpumu, kas savukārt paaugstina dzīves līmeni (European Competitiveness Report, 2011).

Jēdziens "konkurētspēja" ekonomikā tiek izmantots plašā nozīmē. Sākotnēji to lieto, lai raksturotu valsts konkurētspēju makroekonomiskā līmenī. Šajā gadījumā aktuāli ir tādi rādītāji kā reālais valūtas kurss un valsts ārējās tirdzniecības situācija. Pašlaik konkurētspēju pamato ar strukturālajiem faktoriem, kas nosaka atsevišķas tautsaimniecības attīstību vidējā un ilgā laika posmā. M. Porters WEF definē, ka „pasaules ekonomika nav „nulles spēle” – vienas valsts panākumi nav jānodrošina uz citas valsts rēķina. Citiem vārdiem sakot, konkurētspēja nenozīmē valsts daļu produktu un pakalpojumu tirgū (Ovalli, 2014). Tāpat ir jāsaprot, ka konkurētspējas zudumu nevajag izmantot kā argumentu, lai pamatotu iejaukšanos tautsaimniecībā, kritizējot (īstermiņa) tirgus apstākļus. Kā piemērus var minēt rūpniecisko politiku, „konkurējošās devalvācijas” un dažādās subsīdijas. Tomēr, lai izprastu iekšzemes ražīgumu un tā noteicošos faktoros, informatīva ir kritēriju salīdzināšana ar citām valstīm – tā daudzkārt ir šajā ziņojumā izmantotā metodoloģiskā pieeja. Rezultātā svarīgākais uzdevums tautsaimniecības attīstībai ir veidot apstākļus ilgtspējīgai izaugsmei.

Mūsdienās valda uzskats, ka labklājību determinē ekonomikas produktivitāte, ko nosaka saražoto produktu vērtība uz vienu patērēto resursu vienību. Produktivitāte ļauj ekonomikai nodrošināt augstu atalgojuma līmeni, saistībā ar to arī augstu dzīves līmeni. Stabila makroekonomiskā situācija rada iespējas labklājības izaugsmei, bet patēriņa labumi īstenībā tiek radīti mikroekonomikas jeb uzņēmumu līmenī, ja uzņēmumi spēj radīt produktus, izmantojot efektīvas metodes. Pamatojoties uz šo konceptu, Pasaules ekonomikas foruma (WEF) eksperti izstrādā "Globālās konkurētspējas indeksu" (GCI).

2004. gadā ieviestais (GCI) apvieno mikro - un makrovidi raksturojošos rādītājus, jo paši autori (Xavier Sala-I-Martin (Columbia University) un Elsa Artadi (Harvard University)) atzīst, ka abas vides ir neatraujami saistītas, līdz ar to (GCI) ietver abas vides raksturojošus indikatorus. (GCI) veido 12 pīlāri jeb faktori, kas rezultātā arī nosaka valsts globālo konkurētspēju. Šie faktori tika iedalīti trīs grupās. Kopš 2018. g. ir mainījies šo pīlāru grupējums. (1. tabula) Ekonomiskā politika var tieši ietekmēt daudzus šos faktoros, bet rezultāti

ražīguma vai labklājības ziņā ir tirgus procesu beigu rezultāts, kurā iesaistīti daudzu uzņēmumu un indivīdu lēmumi un darbības.

Makroekonomiskie konkurētspējas faktori ietver divas atšķirīgas sastāvdaļas. Pirmkārt, tie raksturo institucionālo kvalitāti, otrkārt, tie aptver makroekonomiskās politikas kvalitāti. Institucionālā kvalitāte nodrošina kritisku kontekstu indivīdu spējai iesaistīties tautsaimniecībā un gūt radīto vērtību. Institucionālā kvalitāte nosaka arī kontekstu, kur atrodas valsts likumdošana, kas ietekmē visas konkurētspējas dimensijas.

Mikroekonomiskās politikas īstenošanas rezultātiem ir būtiska ietekme uz uzņēmējdarbības vidi īstermiņā. Atsevišķos gadījumos mikroekonomikas faktori (ražošanas faktoru tirgi, darbaspēka prasmes un izglītības sistēma, demogrāfiskās izmaiņas, pieprasījums produktu tirgū) pārsniedz makroekonomikas pamatfaktoru ietekmi. Makroekonomiskās politikas īstenošanas rezultāti un pārskatāmība nākotnes periodiem ietekmē uzņēmumu vēlmi veikt ilgtermiņa investīcijas, līdz ar to noteikt tautsaimniecības attīstību un tās konkurētspēju ilgākā termiņā (Bondareva & Tomčík, 2015).

1.tabula. *GCI aprēķināšanas pīlāru grupējuma izmaiņas (Ekonomikas ministrija, 2018)*
 Table 1 *The computation of the changes in GCI pillar groups (Ekonomikas ministrija, 2018)*

2004 - 2018	2018 - 2019
Pamatprasības	Labvēlīgie nosacījumi
1.pīlārs: Institucionālais ietvars	1.pīlārs: Institucionālais ietvars (1)
2.pīlārs: Infrastruktūra	2.pīlārs: Infrastruktūra (2)
3.pīlārs: Makroekonomiskā vide	3.pīlārs: Tehnoloģiskā sagatavotība (9)
4.pīlārs: Veselības stāvoklis un pamatizglītība	4.pīlārs: Makroekonomiskā vide (3)
Efektivitātes pastiprinātāji	Cilvēkkapitāls
5.pīlārs: Augstākā izglītība un apmācība	5.pīlārs: Veselība (4)
6.pīlārs: Produktu tirgus efektivitāte	6.pīlārs: Izglītība un prasmes (5)
7.pīlārs: Darba tirgus efektivitāte	Tirgi
8.pīlārs: Finanšu tirgus attīstības līmenis	7.pīlārs: Produktu tirgus efektivitāte (6)
9.pīlārs: Tehnoloģiskā sagatavotība	8.pīlārs: Darba tirgus efektivitāte (7)
10.pīlārs: Tirgus lielums	9.pīlārs: Finanšu tirgus attīstības līmenis (8)
Inovācijas un izsmalcinātības līmenis	10.pīlārs: Tirgus lielums (10)
11.pīlārs: Uzņēmējdarbības attīstības līmenis	Inovāciju ekosistēma
12.pīlārs: Inovācijas	11.pīlārs: Uzņēmējdarbības attīstības līmenis (11)
	12.pīlārs: Inovāciju aktivitāte (12)

Nozīmīgākās GCI metodoloģijas izmaiņas attiecas uz datu iegūvi un izmantošanu indeksa aprēķināšanā. (2.tabula)

2.tabula. *GCI aprēķināšanas metodoloģijas salīdzinājums (Ekonomikas ministrija, 2018)*

Table 2 *The comparison of the GCI computation methodology (Ekonomikas ministrija, 2018)*

2004 - 2018	2018 - 2019
114 rādītāji (kritēriji)	106 rādītāji (kritēriji), 67% jauni rādītāji
Aptaujas dati sastāda 70% no kopējā rādītāju skaita	Aptaujas dati sastāda 30% no kopējā rādītāju skaita
Katra pīlāra devums kopējā indeksā no 5-15%	Katra pīlāra devums kopējā indeksā ir vienāds (8,33%)
Konkurētspējas faktoru nozīme (svars) ir atkarīgs no valsts attīstības pakāpes	Visi konkurētspējas faktori ir vienādi svarīgi visām valstīm neatkarīgi no tās attīstības pakāpes

Būtiskākais datu izmantošanā ir akcenta maiņa no uzņēmēju aptauju datiem uz publiski pieejamiem statistikas avotiem.

Par aptauju datiem jāatzīmē:

- *Uzņēmumu vadītāju informētība.* Lai dotu pilnvērtīgas atbildes, pēc kurām valsts tiks salīdzināta ar citām, respondentiem jābūt labi informētiem par vietējo situāciju.
- *Vai jautājumi un apgalvojumi ir pietiekami skaidri noformulēti un vai dažādās valstīs tie tiek saprasti vienādi?*
- *Atbildes ietekmēs arī tāds fakts kā tautas mentalitāte un kultūra.*

Ņemot vērā šos minētos punktus, jābūt uzmanīgiem, interpretējot aptaujas rezultātus. Faktiski konkurētspējas indeksu nosaka tas, ko valsts uzņēmēji domā par konkurētspēju, nevis kāda tā ir saskaņā ar statistiku (Vanags & Leduskrasta, 2005).

Baltijas valstu globālās konkurētspējas izmaiņas laika periodā no 2009. līdz 2019.gadam

The changes of the baltic states' global competitiveness in 2009-2019

Konkurētspējas paaugstināšana ir svarīgs tautsaimniecības uzdevums vispārējās globalizācijas laikmetā. Konkurētspējas analīze ļauj novērtēt dažādu valsts konkurētspējas priekšnosacījumus salīdzinājumā ar citām valstīm un labāk noteikt nepieciešamo reformu virzienus un arī izvirzīt prioritātes. Analizēt valstu konkurētspējas izmaiņas, izmantojot Pasaules ekonomikas foruma ziņojuma rezultātus, var vairākos aspektos. Turpinājumā, raksturojot Latvijas, Lietuvas un Igaunijas konkurētspējas izmaiņas, tiks analizēta valstu izmaiņu dinamika kopējā konkurētspējas reitingā.

Globālās konkurētspējas ziņojums 2009.–2010. gadam, ar ko plašāka sabiedrība tika iepazīstināta 2009. gada septembra sākumā, ir tapis pasaules

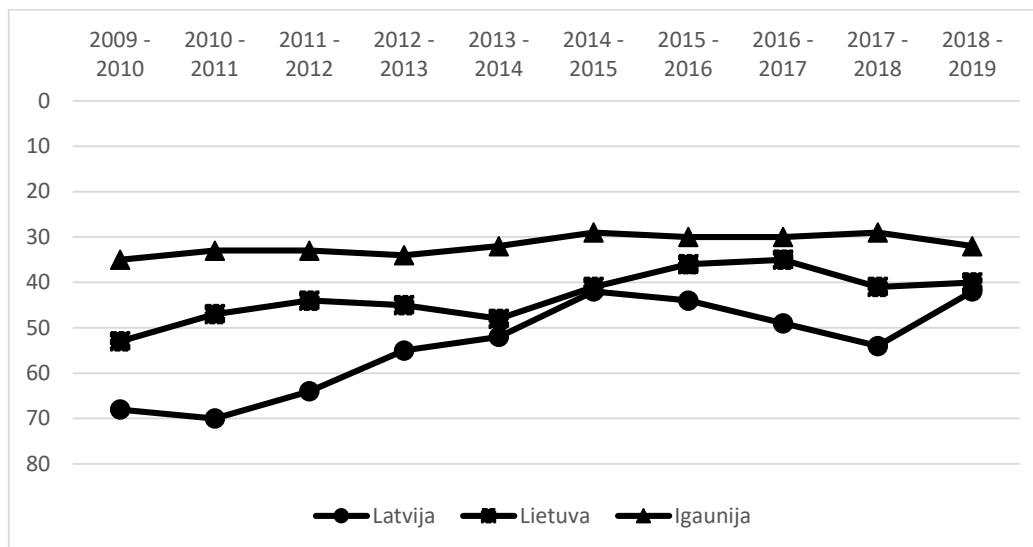
sabiedrībai ļoti sarežģītā brīdī – globālās ekonomiskās krīzes laikā, ko pasaulē ievērojamākie eksperti ir novērtējuši kā visdziļāko krīzi kopš lielās depresijas laikiem (Zadorožnaja, 2010).

“Spēcīga pasaules ekonomiku savstarpējā atkarība šo krīzi padara par patiesi globālu ekonomisku krīzi visās nozīmēs. Valstu līderi šobrīd cenšas tikt galā ar jaunajiem ekonomiskajiem izaicinājumiem, sagatavojot savas ekonomikas, lai tās spētu funkcionēt nākotnes ekonomiskajā ainavā, kam būs raksturīga pieaugoša nenoteiktība. Sarežģītajā globālajā ekonomiskajā vidē svarīgāk nekā jebkad agrāk būs ielikt drošus pamatus, kas balstīs ekonomisko izaugsmi un attīstību,” atzīmē Pasaules Ekonomikas foruma dibinātājs un izpilddirektors Klauss Švābs (Zadorožnaja, 2010).

Baltijas valstis laika periodā no 2009. līdz 2017. gadam ir panākušas konkurētspējas indeksa pieaugumu, tomēr izmaiņu dinamika ir atšķirīga. Ja Igauniju var raksturot kā neapstrīdamu (GCI) līderi Baltijas valstu starpā, kurai šajā laikā indekss ir pakāpeniski pieaudzis, tad Lietuvā var vērot stagnācijas periodu (2011. – 2014.), bet Latvijas indekss ir gan samazinājies (2014. – 2016.), gan stagnējis (2015. – 2017.). Ja 2014. – 2015. gadā Lietuvas (4,51) un Latvijas (4,50) attīstības indeksi ir līdzīgi, tad tos veidojošo faktoru grupu vērtējums uzrāda nozīmīgu diferenciaciju. Ja Latvijai nedaudz augstāks vērtējums ir faktoru grupās “pamata prasības” un “efektivitātes pastiprinātāji” (5,14 un 4,60 pret 5,08 un 4,54), tad Lietuva ievērojami apsteidz Latviju “Inovācijas faktoru” grupā (3,97 pret 3,68). Ietvert GCI analīzi par 2018. g. nav korekti atšķirīgās metodoloģijas dēļ.

Analizējot valstu atrašanās vietu kopējā konkurētspējas reitingā (1.attēls), vērojama mazliet atšķirīga izmaiņu dinamika. Konkurētspējas indeksa pieaugums nenozīmē valsts konkurētspējas uzlabošanos kopējā reitingā. Piemēram, (GCI) pastāvīgs pieaugums Igaunijai atsevišķos periodos nozīmējis vai nu nemainīgu vietu saglabāšanu, vai pat atkāpšanos kopējā valstu reitingā (2010. – 2013., 2014. – 2017.). Lietuvas (GCI) stagnācijas periods (2011. – 2014.), tai nozīmējis dažu vietu zaudējumu kopējā valstu konkurētspējas reitingā. Latvijas pozīciju dinamika reitingā atšķiras no kaimiņvalstīm. Neskatoties uz (GCI) pieaugumu tā vienīgā (2009. – 2011.) piedzīvo kritumu valstu konkurētspējas reitingā, ko galvenokārt nosaka negatīvās makroekonomiskās izmaiņas valstī.

Laikā (2012. – 2015.) Latvija salīdzinoši strauji uzlabo pozīcijas kopējā konkurētspējas reitingā, bet šī tendence (2014. – 2017.) ir mainījusies uz pretējo, šajā periodā zaudējot 12 vietas kopējā valstu reitingā. Līdz ar to pozitīvi vērtējams Latvijas konkurētspējas kāpums 2018. g. ziņojumā (no 54 uz 42 vietas). Jāatzīmē, ka pielietojot metodoloģiju, līdzīga pozīcija (40 vieta) Latvijai būtu arī 2017. g. ziņojumā, Igaunijai un Latvijai tajā pašā laikā būtiski nemainot pozīciju.

1.attēls. *Baltijas valstu vieta kopējā konkurētspējas reitingā 2009. – 2019.gadā (autoru veidots pamatojoties uz World economic forum (2009.-2018))*

Figure 1 *The Baltic States' Ranks in the Global Competitiveness rating in 2009-2019 (by authors, based on World economic forum (2009.-2018))*

Indeksa uzlabojumi nedrīkst mazināt uzmanību uzņēmējdarbības vides uzlabošanā un ekonomiskās stabilitātes nodrošināšanā, jo rādītāji, kuri nav uzlabojušies vai pēdējos periodos pat pasliktinājušies, norāda uz ļoti nopietniem problēmjaudājumiem, kuru risināšana ir vitāli svarīga valsts ekonomikas ilgtspējai.

Secinājumi un priekšlikumi Conclusions and Proposals

1. Jēdzienu *nacionālā konkurētspēja* var pielietot salīdzinot valstu tautsaimniecības trīs virzienos – kā ražīguma mērauklu, relatīvo izmaksu rādītāju un tirgus daļu īpašās, „stratēģiskās” nozarēs.
2. Stabila makroekonomiskā situācija rada iespējas labklājības izaugsmei, bet patērīna labumi īstenībā tiek radīti mikroekonomikas jeb uzņēmumu līmenī, ja uzņēmumi spēj radīt produktus, izmantojot efektīvas metodes.
3. Neskatoties uz metodoloģiskajiem trūkumiem un izmaiņām, (GCI) apliecina Igaunijas kā ekonomiskā līdera statusu Baltijas valstu vidū. Pēdējo gadu tendence ir Baltijas valstu konkurētspējas izlīdzināšanās, kas var atstāt pozitīvu ietekmi reģiona attīstībā turpmākajā periodā.
4. Līdz ar (GCI) pozitīvi vērtējams Latvijas konkurētspējas kāpums 2018. g. ziņojumā (no 54 uz 42 vietas). Jāatzīmē, ka pielietojot metodoloģiju, līdzīga pozīcija (40. vieta) Latvijai būtu arī 2017. g. ziņojumā, Igaunijai un Latvijai tajā pašā laikā būtiski pozīciju nemainot.

5. Latvijas pozīciju konkurētspējas reitingā pierāda, ka tautsaimniecības konkurētspējas palielināšana ir nosakāma par valdības prioritāti un to būtu jāievēro valsts pārvaldei kopumā. Veidojot ekonomisko politiku jāpievērš uzmanību atsevišķu (GCI) indikatoru izmaiņu dinamikai, līdz ar to šis darbs nav tikai kāda viena administratīvā resora uzdevums.

Summary

The Global Competitiveness Index (GCI) introduced in the World Economic Forum in 2004 is one of the most widely known assessment models of global competitiveness. It had shortcomings related to the methodology of data acquisition, the most important of which was related to the dominant proportion of subjective information, because 2/3 of the information used in the calculation of the GCI is survey data of businessmen. In the last report of 2018, this proportion changed to the opposite. In the context of the Baltic States methodological changes were provided only by Latvia, while the changes in the calculation methodology had no significant effects on the rating position of Estonia and Lithuania.

Despite methodological shortcomings and changes the GCI confirms the status of Estonia as the economic leader among the Baltic States. The tendency of the last few years is the levelling of the competitiveness of the Baltic States, which may have positive impact on the development of the region in the future period.

The position of Latvia in the competitiveness rating proves that the increase of the competitiveness of the economy can be set as the priority for the government and should be respected by the public administration in general. Latvia has no institutions that address the problems of competitiveness, with the help of which the government could assess the advantages and disadvantages of its economy. When developing the economic policy, attention should be paid to the dynamics of changes in individual GCI indicators, so this work is not just the task of one administrative department.

Literatūra References

- Bondareva, I., & Tomčík, R. (2015). Comparison of economic development of the Slovak republic and the Czech republic based global competitiveness index. *Scientific Papers of the University of Pardubice*, 6-16.
- European Competitiveness Report (2011). *Commission staff working document*. Retrieved from <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/76767746-5180-466e-8566-83ab7dd0d87f/language-en/format-PDF/source-88421207>
- Ekonomikas ministrija (2018). *Latvijas konkurētspējas izaicinājumi*. Pieejams: https://www.lps.lv/uploads/docs_module/1_Latvijas%20konkur%C4%93tsp%C4%93jas%20izaicin%C4%81jumi.pdf
- Ovalli, S. (2014). An assessment on turkey's position in terms of the global competitiveness. *International Journal of Economic & Administrative Studies*, 17-36. ISSN 1307-9832
- Sala-i-Martin, X. (2009). Interviews with the Global Competitiveness Report 2009–2010 co-authors. World Economic Forum. Retrieved from <http://www.weforum.org/en>

- Vanags, A., & Leduskrasta, Z. (2005). *Latvijas konkurētspēja un tās izvērtējums starptautiskos reitingos*. Pieejams: http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/file/EMpet_2005_konkuretspeja_reitingos.pdf
- World economic forum (2009). *The Global Competitiveness Report 2009-2010*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2009-10.pdf
- World economic forum (2010). *The Global Competitiveness Report 2010-2011*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf
- World economic forum (2011). *The Global Competitiveness Report 2011-2012*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf
- World economic forum (2012). *The Global Competitiveness Report 2012-2013*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf
- World economic forum (2013). *The Global Competitiveness Report 2013-2014*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf
- World economic forum (2014). *The Global Competitiveness Report 2014-2015*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf
- World economic forum (2015). *The Global Competitiveness Report 2015-2016*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf
- World economic forum (2016). *The Global Competitiveness Report 2016-2017*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf
- World economic forum (2017). *The Global Competitiveness Report 2017-2018*. Retrieved from <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>
- World economic forum (2018). *The Global Competitiveness Report 2018*. Retrieved from <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>
- Zadorožnaja, O. (2010). Estimation of the Competitiveness of the Baltic States in the Context of the Global Competitiveness Index. *Scientific papers University of Latvia*, 754, 88 – 105.